

دیدگاه

شماره: ۱۰۲۶	موضوع: چشم انداز روابط تجاری ایران و عربستان
تاریخ: ۱۴۰۲/۵/۲۳	
تهیه و تنظیم: مسعود کمالی اردکانی	
توضیح اجمالی:	
<p>اواخر سال گذشته روابط ایران و عربستان با میانجگری دولت چین پس از ۷ سال از سر گرفته شد. ایران و عربستان هیچ‌گاه شرکای تجاری اصلی یکدیگر نبوده‌اند. بر خلاف سابقه تجارت ایران با کشورهایمانند امارات متحده عربی، ترکیه یا افغانستان که حتی با وجود برخی اختلافات سیاسی و مرزی، همواره تجارت مشترک میان دو طرف ادامه داشته، در رابطه با عربستان سعودی شرایط همواره متفاوت بوده و این روابط سیاسی است که مقدمه روابط اقتصادی را فراهم می‌کند. بررسی روند بیست ساله روابط تجاری دو کشور نیز حاکی از فراز و نشیب‌های بسیاری است. چنانچه روابط سیاسی دو کشور در شرایط با ثباتی قرار گیرد، با توجه به برنامه‌های توسعه‌ای این کشور و توانمندی‌های تولیدی صادراتی جمهوری اسلامی ایران، می‌توان چشم انداز مثبتی در روابط تجاری دو کشور پیش بینی نمود.</p>	
نکات کلیدی:	
<p>۱- عربستان طی ۵ سال گذشته به طور متوسط سالانه ۱۴۰ میلیارد دلار واردات از جهان داشته است. عمده محصولات وارداتی این کشور را مواد و محصولات شیمیایی، محصولات دارویی و تجهیزات پزشکی، فلزات، مواد غذایی، غلات و محصولات ساخته شده صنعتی و مصرفی تشکیل می‌دهند. چین بزرگترین شریک وارداتی عربستان در سال ۲۰۲۲ است که طی این پنج سال سهم این کشور در بازار وارداتی عربستان دو برابر شده و از حدود ۱۴ درصد به ۲۷ درصد در سال گذشته میلادی رسیده است. دو شریک تجاری ثابت و مهم بعدی این کشور، آمریکا و امارات متحده عربی می‌باشند که مجموعاً حدود ۲۰ درصد واردات عربستان را به خود اختصاص داده‌اند. در رده بعدی سه کشور هند، آلمان و ژاپن با سهم ۵ تا ۸ درصدی هستند. در بین کشورهای غیر اروپایی می‌توان از برزیل، تایلند، اندونزی و مالزی با سهم‌های حدود یک تا یک و نیم درصد از بازار واردات عربستان نام برد.</p> <p>۲- با بررسی روند تجارت خارجی ایران و عربستان طی دو دهه گذشته، می‌توان روند تجارت را به سه دوره رونق، رکود و دوره توقف تجارت تقسیم نمود. طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ روند واردات ایران از عربستان از حدود ۲۰۰ میلیون دلار به نزدیک ۶۰۰ میلیون دلار می‌رسد اما از سال ۱۳۸۷ نزول شدیدی یافته و به ۱۷۲ میلیون دلار کاهش می‌یابد و پس از آن تا سال ۱۳۹۴ به حدود ۷۰ میلیون دلار می‌رسد. از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ نیز واردات تقریباً متوقف می‌گردد. روند صادرات نیز از ۶۷ میلیون دلار در سال ۱۳۸۰ به حدود ۳۹۰ میلیون دلار در سال ۱۳۸۷ می‌رسد و پس از آن وارد روند نزولی شده و در سال ۹۴ به حدود ۱۳۰ میلیون دلار می‌رسد. از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ نیز صادرات تقریباً متوقف می‌گردد و در سال ۱۴۰۱ همزمان با بهبود روابط سیاسی، رقم ۱۴ میلیون دلار را تجربه می‌کند. همچنین بیشترین میزان صادرات مربوط به سال ۱۳۸۷ با ۳۸۷ میلیون دلار و بیشترین میزان واردات مربوط به سال ۱۳۸۵ به میزان ۵۹۶ میلیون دلار و بیشترین حجم تجارت خارجی مربوط به سال ۱۳۸۵ به میزان ۹۵۰ میلیون دلار بوده است.</p> <p>۳- تنها موافقت نامه تجاری منطقه‌ای که ایران و عربستان بطور مشترک در آن عضو هستند، موافقتنامه تجارت ترجیحی کشورهای سازمان کنفرانس اسلامی است که از سوی ایران به مرحله اجرایی و عملیاتی رسیده اما از سوی عربستان عملیاتی نشده است. این درحالی است که عربستان عضو اتحادیه گمرکی شورای همکاری خلیج فارس و همچنین موافقت نامه تجارت آزاد اتحادیه کشورهای عربی است که ایران در این توافقات حضور ندارد. شورای همکاری خلیج فارس همچنان مهم‌ترین اولویت عربستان سعودی در دیپلماسی منطقه‌ای و بین‌المللی محسوب می‌شود و این کشور می‌کوشد ضمن حفظ نقش رهبری در این شورا، فرآیند گسترش ارتباط تجاری با کشورها را از طریق این شورا پیش ببرد.</p> <p>۴- عربستان در سال‌های اخیر رویکرد خود را به دولتی توسعه‌گرا تغییر داده است. در این رویکرد طبیعتاً توسعه اقتصادی در کانون راهبردهای کلان این کشور قرار می‌گیرد که نتیجه آن را می‌توان در قالب سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ کشور عربستان ملاحظه کرد. این کشور در قالب چشم‌انداز ۲۰۳۰ می‌کوشد تا خود را از وابستگی به نفت نجات دهد، اقتصاد خود را متنوع نموده و بر</p>	

دیدگاه

صنعت گردشگری تمرکز ویژه نماید و مشارکت بخش خصوصی در اقتصاد را ارتقا بخشد. سه رکن اصلی این چشم انداز شامل ارتقای جایگاه عربستان سعودی به عنوان قلب جهان عرب و اسلام، تبدیل شدن به کانون جهانی جذب سرمایه و سرمایه‌گذاری و همچنین هاب لجستیکی اتصال آسیا، اروپا و آفریقا می باشد.

۵- مقایسه راهبردهای اصلی چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان با مزیت‌ها و توانمندی‌های تولیدی صادراتی، لجستیکی ایران می تواند واجد فرصت‌هایی برای توسعه روابط اقتصادی با عربستان طی پنج سال آینده باشد که در قالب نقشه راه اقتصادی دو کشور قابل تعریف و عملیاتی شدن است. با توجه به تسلط دولت بر اقتصادهای دو کشور و پیشینه روابط، نقشه راه اقتصادی ضرورتاً باید هماهنگ با نقشه راه سیاسی بوده و بگونه‌ای طراحی گردد که تضمین‌کننده پایداری همکاری‌های آینده دو کشور باشد.

۶- از جمله زمینه‌ها و برنامه‌هایی که در میان مدت در روابط اقتصادی دو کشور قابل انتظار است می توان به توسعه صادرات کالا به عربستان در حوزه‌های مختلف از جمله محصولات کشاورزی، مواد غذایی، مواد و محصولات معدنی و فلزی، تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی تا میزان ۳۰۰ میلیون دلار در فاز اول، توسعه صادرات خدمات بخصوص در زمینه گردشگری و گردشگری سلامت، خدمات فنی مهندسی و فناوری ارتباطات و اطلاعات، همکاری‌های مشترک ترانزیت کالا جهت اتصال دو کشور به غرب آسیا، آفریقا و آسیای مرکزی، توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی از طریق فعال کردن اتاق‌های بازرگانی و اتاق‌های مشترک و تبادل هیأت‌های تجاری، اعزام رایزن بازرگانی ایران به عربستان و پیشنهاد آغاز مذاکرات تجارت آزاد با شورای همکاری خلیج فارس به منظور تحکیم و تثبیت روابط اقتصادی دو کشور اشاره نمود.